

17 / LÉTO 2016

ČTVRTLETNÍK PRO OBNOVU
ČESKÉ FILANTROPIE

UMĚNÍ DAROVAT

THE ART
OF GIVING

PENÍZE NEPRŠÍ
JAK SE DĚTI FILANTROPŮ
UČÍ OD SVÝCH RODIČŮ

↓ EDITORIAL

Vážení a milí čtenáři,
je mi ctí ujmout se práce na čtvrtletníku *Umění darovat*, který právě držíte v ruce. Filantropie je totiž jedna z mála činností, která na konci přinese radost a pocit štěstí oběma stranám. Nedávno jsem slyšela vtipné prohlášení profesora z katedry marketingu při Harvardově obchodní škole Michaela Nortona: „Jestli si myslíte, že si za peníze štěstí nekoupíte, pak se mýlíte. Jen to znamená, že ty peníze utrácíte špatně.“ Měl na mysli dobročinnost. Tento akademik s doktorátem z psychologie na Princetonu a dopisovatel do New York Times a Washington Post provedl výzkum mezi skupinou kanadských studentů. Popsali mu, jak moc šťastní se cítí. Následně jim rozdali peníze ve výši 5–20 dolarů s tím, aby peníze utratili buď za sebe, nebo za někoho jiného. Večer studenti vypovídali, jak se jejich pocit štěstí změnil. Tušíte správně. U těch, co si koupili kafe nebo make-up, se nic nezměnilo. Ti, co utratili peníze za někoho jiného, popisovali dlouhodobě větší pocit štěstí a spokojenost. Takhle jednoduché to je.

Z obsahu bych ráda vybrala rozhovor s Tomášem Slavatou. *Nadace Via* ho už dříve ocenila jako Srdcaře roku. Talentovaný triatlet a stejně talentovaný filantrop Slavata se na plné pecky řítí vstříc dalším závodům a výzvám, které plní před očima dětí z dětských domovů. Protože jeho dětství bylo spíše dramatické než šťastné, je pro děti z dětských domovů hrdinou, se kterým se mohou identifikovat.

Jak se děti movitých filantropů učí chápat, co jejich rodiče vlastně dělají a proč rodinné peníze odcházejí na dobročinnost k jiným, se dozvíte v tématu tohoto čísla. O tom, jak se rodí český filantrop, ostatně bude i třináctidílný dokumentární seriál Jany Počtové. Poběží od září na ČT, ale detaily z natáčení se od režisérky můžete dozvědět už dnes v tomto časopise. Také se tu zabýváme výstavou nazvanou *Velkorysost – Umění obdarovat*, která stále probíhá v Národní galerii. Co je dar a na které straně je vlastně obdarovaný? A jako inspiraci si můžete přečíst i příběh indického vynálezce a filantropa, kterého kvůli jeho odhodlání zlepšit život žen na čas opustila i jeho vlastní manželka.

Přejeme Vám krásné léto a stálý pocit štěstí – víte, jak na to!

Nora Grundová
šéfredaktorka

Jiří Bárta
ředitel Nadace Via

BEZ PŘEDSUDKŮ, BEZE STRACHU

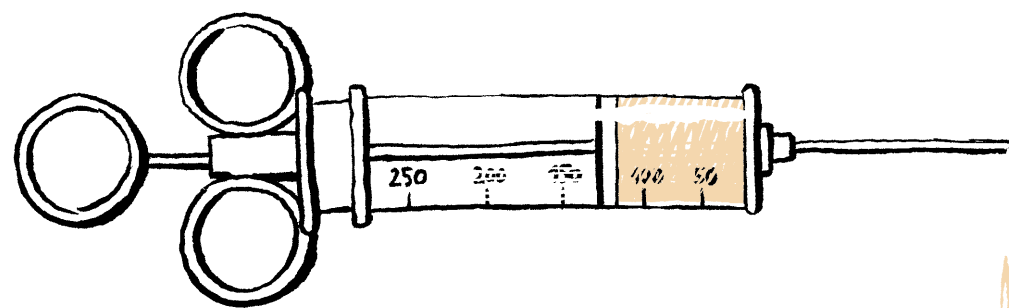
Šest špičkových českých vědců do 40 let převzalo ve středu 18. května 2016 Cenu Neuron. Helena Fuková jako první z Česka dokázala naklonovat myš, čímž nahlédla do mechanismu reprogramování buněk. Filip Matějka tu představil teorii racionální nepozornosti, Pavel Plevka zkoumané pikornaviry. Petr Slaviček promluvil o ultrarychlých dějích v molekulách, Jindřich Kolorenč o počítačové simulaci chování materiálů a Emil Jeřábek o matematické logice. Každý si odnesl prémii 250 tisíc korun. Finanční dary také získali český biolog, který se v rámci Expedice Neuron chystá v Kongu potvrdit existenci neznámého krokodýla, lékař, který se vydá do Peru zkoumat využití psychedelik při léčbě depresí a závislostí, autorka nejlepšího vědeckého videa a čtrnáctiletý Marek, který si chce na poli biologie splnit svůj vědecký sen.

Česká republika se od 4. května na několik dní stala celosvětovým centrem v oblasti společenské odpovědnosti firem (CSR) a udržitelného podnikání. Na summit GLOBAL COMPACT 2030: Looking into the Future of Corporate Sustainability – „Nesmíme ztrácet čas“, který se konal 4. května 2016 ve Veletržním paláci v Praze, se sjelo na 300 klíčových hráčů ovlivňujících **světovou budoucnost udržitelného podnikání**. United Nations Global Compact je největší iniciativou společenské odpovědnosti na světě.

Poslední den v květnu v kině Lucerna proběhlo vyhlášení laureátů **ceny Gratias Tibi**. Cenu uděluje *Jeden svět na školách*, sekce společnosti *Člověk v tísni*, zabývající se výchovou mladých lidí k odpovědnosti, občanskému postoji a aktivitě ve společnosti. Letos si ocenění odnesly iniciativy *Žijí mezi námi* v kategorii Základní školy, *Zachraňme TMU!* v kategorii Střední školy a cenu v kategorii do 30 let získala za svoji úspěšnou kampaň *Měsíc raka* in memoriam Lucie Bittalová. Zvláštní uznání Gratias Tibi letos získal student Jakub Čech za občanský aktivismus.

Sean Parker, jehož výše majetku se odhaduje na 2,4 mld. dolarů, se v posledních letech věnuje dobročinnosti a především podporuje výzkum léků proti rakovině. Proslul tím, že zakládal Napster, stál u počátku Facebooku a investoval do Spotify. V polovině dubna vyhlásil novou iniciativu, v rámci které hodlá věnovat **250 milionů dolarů na grantech** vědcům zabývajícím se rakovinou. Kromě prostředků nabízí i laboratoře. „Jakýkoli úspěch ve výzkumu bude okamžitě k dispozici ostatním výzkumným centrům bez jakýchkoli byrokratických překážek ohledně duševního vlastnictví,“ prohlásil Sean Parker.

Ve dnech 27–29. května 2016 proběhl v prostoru Nákladového nádraží Žižkov **11. ročník interkulturního festivalu RefuFest**. Na 4 000 návštěvníků se potkalo se zástupci více než 20 zahraničních komunit žijících v Praze, tančilo a ochutnávalo speciality zahraničních kuchyní. Myšlenkou festivalu je ukázat veřejnosti kulturu a talenty migrantů žijících v České republice s heslem „Seznamte se bez předsudků a beze strachu“. Organizátorem festivalu je spolek InBáze, z.s., pomáhající migrantům a jejich rodinám, které se u nás usadily.

**NASTAL ČAS MAXIMÁLNĚ VYUŽÍT
JEDINEČNÉHO POTENCIÁLU IMUNOTERAPIE
A PROMĚNIT RAKOVINU VE ZVLÁDNUTELNOU
NEMOC, UŠETŘÍME MILIONY ŽIVOTŮ.**

Sean Parker, americký podnikatel

I SUPERMAN SE TRÁPÍ

TEXT: MAGDALENA SODOMKOVÁ, FOTO: ARCHIV TOMÁŠE SLAVATY

Kdyby neměl krušné dětství, asi by „jen“ sportoval, říká o sobě Tomáš Slavata, talentovaný triatlonista a filantrop, jehož životním cílem je dávat opuštěným dětem naději. A přesvědčit je, že je v jejich silách ovlivnit svůj osud.

Míváte až 70 besed pro děti z dětských domovů a základních škol ročně, není náročné opakovat tolikrát svůj příběh? I když ho vyprávím pořád dokola, pořád vidím, že to má smysl. Má smysl potkat alespoň jedno dítě, nebo dvě. Najít ty, co potřebují povzbudit, podat ruku. Ony si dost často o pomoc neumějí říct. Proto je hledám. Nejsou to děti, které si řeknou, co potřebují. Ale ty, které mají tak malé sebevědomí, že se bojí ozvat.

Co dětem říkáte?

Vyprávím jim o malém klukovi, který žil v rodině, jež nefungovala. Tátu jsem nepoznal a máma měla své problémy, které řešila alkoholem. Já byl hyperaktivní dítě, raubíř, měl jsem spoustu energie. Jednou, jako osmiletý, jsem šel na tramvaj na Malé Straně. Ujela mi před nose. To mě hrozně naštvalo, a tak jsem se rozhodl, že ji doběhnu. Rozběhl jsem se ke stanici Hellichova, tramvaj zatím zastavila na semaforu. Já běžel jak o život. A skutečně jsem ji předběhl. Z tramvaje vystoupil pán, který mě celou dobu pozoroval. Pochválil mě. Od té doby jsem běhal vedle tramvaje a čekal na pochvalu. Běhal jsem a běhal, až si ve škole všimli, že jsem v běhání dobrý. Nevěděli, že jsem měl za sebou „dobrý trénink“. Přihlásili mě na atletický závod a já najednou vyhrál běh na 800 metrů. To mi dodalo sebevědomí, neměl jsem sice dobré oblečení, koktal jsem, ale najednou jsem byl

v něčem nejlepší, a tím jsem si vydobyl respekt u spolužáků.

Začal jste sportovat profesionálně, co pro vás sport znamená?

Mohu díky němu vybit přebytečnou energii. Vždycky, když jsem běžel, mohl jsem zapomenout na všechno, co se děje doma. A čím mi bylo hůř, tím víc jsem si ve sportu nakládal. A pak, svými výkony jsem na sebe strhával pozornost. A to byl pocit, který jsem potřeboval zažít. Už jsem nepotřeboval dělat lumpárny.

Byl jste sám ještě kluk, když jste adoptoval děti své sestry, vybavujete si moment, kdy jste si pro ně přijel?

Úřady mi zprvu moc nedůvěřovaly, měly špatné zkušenosti s naší rodinou. Trvalo celkem dlouho, než jsem je přesvědčil. Den, kdy jsem si pro synovce přijel, si vybavuji naprosto přesně. Na to se nedá zapomenout. Vím dokonce, co jsem měl tehdy na sobě. Upnuté bílé triko, tělo vysekaný, tak to nosím, jako sportovec. Černé kalhoty. Kluci zrovna měli po vysvědčení, bylo 29. 6 2001 a byl krásný den.

Bylo vám jedenadvacet, věděl jste, do čeho jdete, že se budete muset naučit i vařit a prát?

Takové věci se člověk naučí nějak přirozeně, stejně jako se to naučí dívka, které se narodí dítě. Nedávno jsem byl na konferenci, kde si ženy stěžovaly, jak jsou

Tomáš Slavata zasvětil svůj život dětem z dětských domovů a slabého sociálního prostředí. Inspiruje je vlastním příběhem.

muži k ničemu, jak kolem nich všechno plyne, jako by se jich domácnost netýkala. Ale já se zeptal: „A kdo ty kluky vychovává?“ Myslím, že tohle je v českých domácnostech špatně nastavené, dívky se učí všechny praktické věci a klukům se vštěpuje, že jednou budou vydělávat. To není dobře.

Ale vám to šlo...

Já jsem se rozhodl, že klukům vytvořím to, co jsem sám nikdy nezažil, co chybělo i mně. Každý z mých sourozenců má jiného tátu, já sám jsem byl spíš takové dítě ulice. Moje nejstarší sestra situaci, ve které jsme vyrůstali, nezvládla, první dítě měla v šestnácti, sama byla ještě dítě. Snažila se na to, co žije, nemyslet a ponořila se úplně do jiné reality, do drog. Já jí to nevyčítám. Bylo to těžké. Dítě jí odebrali a já po něm začal pátrat. Pak jsem zjistil, že kluci jsou dva.

A podařilo se vám vytvořit rodinu.

Říká se, že děti v dětských domovech mají vše, nač si vzpomenou, ale chybí jim láska.

Dětské domovy se hodně snaží. Vždycky říkám, že než je někdo začne kritizovat, ať si tam zajede. Mně spíš vadí, jak se vždycky na Vánoce lidé zblázní a jdou nakupovat dárky pro děti z domovů. Někteří jim kupují i iPhony. Proč? Děti si nakreslí obrázek, co chtějí, a to pak očekávají. Někdy se to dá vyřídit i po internetu. Lidé jedním kliknutím koupí dárek, zahojí si na konci roku své svědomí a myslí si, jak pomohli. Ale nezajímají se o to dítě. Nakupují drahé věci, aniž by se pídili, zda si to to dítě zaslouží, aniž by znali jeho příběh. Je to nevhodné a lidé z domovů s tím někdy bojují. Kdyby se tak někdo zeptal přímo jich, jestli třeba nepotřebují novou pračku nebo jestli jim na něco urgentního nechybí peníze. Na něco, co ty děti skutečně potřebují.

Přes projekty pro děti zůstává Tomáš Slavata aktivním sportovcem, opakovaně absolvoval nejtěžší triatlonový závod světa na Havaji.

Vidíte tolik dětí, které si neví se svým životem rady. Netrápí vás to?

Třeba mladší z kluků, kterého jsem vychovával, Tomáš, se vydal svým směrem. Směrem, kterým šla moje máma, moje sestra. Ale já mu to nemám za zlé, třeba to jednou sám bude chtít změnit. Víím, že to muselo být pro něj těžké, když se se mnou srovnával. A moje sestra, která se teď hodně snaží, se pořád pere s tím, že byla jinde, když ji kluci potřebovali.

Vždycky dětem v domovech říkám: Je to na vás, můžete sedět a jen na děcák nadávat. A vymlouvat se na to, jak jste se měli špatně. Anebo vstát.

Prodali jste byt, abyste mohl dětem z domovů a problémových rodin pomáhat, sám jste se odstěhoval na ubytovnu. Člověk by čekal, že jako dítě z nestabilní rodiny budete hledat zázemí. Máte tomu rozumět tak, že jste investoval do vztahů?

Ano, protože nepotřebuji mít Ferrari, do kterého se ani kolo nedá složit. Nepotřebuji umřít s miliardou na kontě. Peníze mě neuciní šťastným. Zrovna to, že jsem prodal byt, na hodně lidí zapůsobilo a nakonec mi známý nabídl, že má dům a že když se o něj budu starat, nechá mě tam levně bydlet. Takže mám hezké bydlení a ještě můžu něco udělat pro druhé.

Říkal jsem si, že nemůžu čekat, až mi někdo dá sponzorský dar, abych mohl

rozjet něco velkého. Lidí, kteří natahují ruku, je spousta. Ptám se jich: „Když na váš plán neseženete peníze, budete na něm i tak pracovat?“ A oni, že ne. Jenže já to mám obráceně, když se do něčeho pustím se vši energií, inspiruju i ostatní. Třeba jsme si s přítelkyní půjčili půl milionu korun, abychom mohli dětem rozdat kola. Vše splácíme a máme radost, že jsme dětem, které jsme našli, dali to, co skutečně potřebují. Ano, mohli jsme si koupit krásné auto, ale to by nám tu radost nedalo. A má to výsledky! Jeden kluk už parádně závodí a jiný zase na tom kole denně jezdí do práce, stalo se součástí jeho života. Já nechci vychovat stovku cyklistů. Ať ale zkusí jít za svým vlastním cílem a snem.

Jak to tedy chodí, jste sportovec, máte sponzory?

Pod názvem Atletika Tábor jsem u nás v Řepích otevřel atletickou školu, děti platí poplatky. Ty jsou na provoz. Ale když na ně někdo nemá a nechodí jen proto, že si to rodina nemůže dovolit, zaplatím je za ně já. Sám pracuju jako trenér. Rozjel jsem tréninkové kempy pro děti z problematických prostředí a triatlonové závody pro děti, těch se účastní děti z dětských domovů i veřejnost. Bývá to kolem padesáti akcí ročně. Slavata Triatlon Tour je jen jednou z nich. Má partnery, kteří moje aktivity podporují. Nejsem člověk, který píše do firem, ale pokud je práce dobrá, své lidi si najde.

VĚŘÍM TOMU, CO DĚLÁM. A NECHCI, ABY MÁ POMOC BYLA ZÁVISLÁ NA TOM, ZDA MI LIDÉ PŘÍSPĚJÍ NEBO NE.

Pokud někoho zaujme, co dělám, a chce pomoci, jsem za to rád. Lidé vidí, kolik času a peněz tomu dávám, a řeknou si: „Přidám ruku k dílu.“ Věřím tomu, co dělám. A nechci, aby má pomoc byla závislá na tom, zda mi lidé přispějí nebo ne.

Máte zrovna za sebou výzvu Běžím domů. Proč Běžím domů?

Protože ať je den jakýkoli, stejně večer dojdeme domů. Rozhodl jsem se, že v sedmi dnech zkusím zvládnout 2× Ironmana, 2× polovičního Ironmana, Krušnomana a na závěr si dám ještě Pražský maraton. Takže v jednom týdnu uplavu 11,4 kilometrů, na kole ujeďu 620 km a uběhnu 188 kilometrů.

Chtěl jste se odrovnat?

Říkal jsem si, že můj příběh je už pro některé děti těžké sledovat, už mě vidí jako takového supermana. Chtěl jsem jim ukázat, že i moje cesta je těžká. Díky sportovním hodinkám mohli lidé sledovat můj boj online. Byla to hotová reality show, kterou sledovalo na padesát tisíc fanoušků. Děti viděly, že i já mám krize, že se trápím. A fakt mi bylo dost zle, nemohl jsem spát, měl jsem problémy se žaludkem, achilovky mě bolely. Kolegové mi říkali, ať neblbnu, že se odrovnám

na celou sezonu. Ale já si říkal, na co se odrovnám? Dětem se přece budu moci věnovat tak jako tak. Víte, kdybych neprožil, co jsem prožil, asi by pro mě byly nejdůležitější sportovní výsledky. Ale pro mě jsou hlavní ty děti a nechci, aby vyrůstaly v bezmoci jako já.

A ta výzva, přinesla dětem kromě inspirace i něco jiného?

Chtěl jsem udělat něco šíleného, možná se ujistit, zda jsem pořád dost silný. Chtěl jsem na sebe zase přitáhnout pozornost a při té příležitosti prodat co nejvíce triček. Výtěžek zase půjde na děti. A třeba se nám podaří i nastarovat e-shop. Chtěl bych, aby lidé hrdě nosili trika a mikiny, které nesou můj příběh, moje logo. Výzva *Běžím domů* pro mne byla ale i symbolickým uzavřením jednoho období v životě. Třeba se i díky ní myšlenka, jak pomoci dětem v složité situaci, dostane k lidem. Moje story je o rodině, která je dítěti oporou na jeho cestě k dospělosti. Která mu ukáže směr. A výzva *Běžím domů* je, doufám, krásnou ilustrací mého příběhu a toho, za co celý život bojuji.

Vaši synovci už jsou dospělí, že?

Ano, ale já jsem mezitím adoptoval další dva kluky.

TOMÁŠ SLAVATA (1979) profesionální sportovec, triatlonista, filantrop. Pochází z neutěšeného rodinného prostředí. Ve sportu se vypracoval na vrcholovou úroveň, v roce 2009 reprezentoval ČR na mistrovství světa v triatlonu. Svůj život však zasvětil pomoci dětem z dětských domovů a sociálně slabých rodin. Pořádá na padesát sportovních akcí ročně, mezi nimi Slavata Triatlon Tour. Založil atletický oddíl v pražských Řepích, kde děti trénuje. Objíždí dětské domovy a základní školy, kde vypráví svůj inspirativní příběh. Adoptoval své dva synovce a posléze další dva chlapce. S Rostislavem Novákem založil projekt „La Putyka – Inspirace dětem“, který se zabývá novým cirkusem, tancem a akrobacií. Za svou neúnavnou práci byl oceněn například Mezinárodním olympijským výborem, Českým klubem fair play, ale i *Nadací Via*, od které získal titul Srdcař roku. Více na www.tomasslavata.cz

PENÍZE NEPRŠÍ

TEXT: NORA GRUNDOVÁ, FOTO: ARCHIV RODINY JANEČKŮ, GRUNDŮ A SÝKORŮ

Čeští úspěšní podnikatelé se stávají filantropy přirozeně díky svému srdci a financím, které vydělali. Jak však o dobročinnosti mluví se svými dětmi? A co si jejich potomci myslí o tom, že rodinné peníze odcházejí ve prospěch někoho jiného?

„Když manželovi po deseti letech začala vydělávat jeho firma a narodily se nám děti, říkali jsme si, jak je dobře vychovat? My v životě pracovali a pracujeme jako kdokoli jiný a peníze mají pro nás hodnotu. Samozřejmě se s dětmi snažíme o penězích mluvit, ačkoli příklady táhnou víc. Děti sledují, co děláme a co neděláme, za co utrácíme,“ vypráví Ivana Janečková, generální ředitelka společnosti Duhovka Group, spoluzakladatelka soustavy soukromých bilingvních škol a známá filantropka.

Mnoho českých rodin, ve kterých je větší množství peněz, se už dávno nevzdává cestou formalizovaných vztahů s tím, jak narůstá majetek, tedy nahrazováním sebe sama chůvami a řidiči. Stojí o co nejbližší, zdravý kontakt se svými dětmi, rodinný život... Pochtivě proto řeší otázku, jak výši vydělaných peněz v rodině nezatížit současnost, ale hlavně

budoucnost svých dětí. V Česku většina dnes bohatých filantropů vyrůstala v socialismu a zažila většinou šťastné dětství, které nebylo vázané na bohatství rodiny. Takže vědí, že je to možné, a rádi by něco podobného dopřáli i svým dětem.

Ivana Janečková je matkou tří dětí ve věku 11, 8 a 6 let. „Vědí, že nemusíme mít všechno, že život nestojí na tom, co vlastníme, ale co zažíváme a jaké máme vztahy. Nejstarší syn je v kvintě na gymnáziu a začal si všimnout, kdo co má a nemá, děti se tam začaly srovnávat. Kam kdo jede a kdo nejede. Ale náš syn například dostal mobil až letos, on ho doteď nepotřeboval, kroužky má kolem školy. Doma máme jeden iPad, který si půjčujeme. Snažíme se o méně materialistický život.“

Hodnota peněz

Filantropií žije také rodina Petra Sýkory a také u nich doma se řeší skutečná hodnota peněz. Petr Sýkora je v Česku dobře znám jako někdejší zakladatel dodavatelské firmy Papirius a dnes jako spoluzakladatel neziskové organizace *Dobrý anděl*. „Mám za to, že děti vychovávat vlastně nejde. Je to spíše iluze, že je vychováváme. Jak řekl jeden z prvních amerických prezidentů: Existuje jen jediný způsob, jak děti vychovat – jít jim příkladem. I proto jsem si před časem řekl, že otázka na dobrý skutek už v této fázi života není na místě. Podobné je to s hodnotou peněz. Zrovna tento týden jsem udělal tu chybu a vzal kluky do velkého

hračkárství, protože se blíží jejich narozeniny. Jeden z nich objevil hračku asi za 3000 korun. Řekl jsem, že může mít hračku do tisícikoruny, a když bude chtít, může si zbytek vydělat. Plakal.“

Když děti začnou chápat význam peněz, začínají si všimnout, v co se proměňují a v co by se proměnit mohly. Obklopuje nás marketingem hnaný svět a na všechny může doléhat touha vlastnit zajímavou elektroniku, mobily či oblečení stejně. Zatímco však rodiče z nízkopříjmových rodin mohou celkem srozumitelně svým dětem vysvětlit, že si koupí nemohou dovolit, vysokopříjmoví rodiče musí nalézt filosofičtější, sofistikovanější vysvětlení. Jednoho dne musí otevřít debatu o tom, že peníze musí vydělat úplně každý, že materiální věci nejsou nejpodstatnější, že ačkoliv se dětem nedostane lehce, co chtějí, neznamená to o nic menší lásku. Filantropie je pro tuto debatu vhodná cesta.

Jiří Grund je syn zakladatele a současného šéfa úspěšné firmy na koupelňové podlahy Grund. Na úpatí Krkonoš vychovává své syny, třináctiletého Olivera a patnáctiletého Jiřího. „V naší rodině se spousta výdajů neřeší, každý rok jezdíme na dovolenou. Je docela složité pro člověka, který chce vychovat z dětí normální lidi se zdravým vztahem k penězům a k výkonu jako takovému, uchopit to

téma správně. Říkám jim, že jestliže v budoucnu budou přebírat firmu a majetek, přebírají s tím i odpovědnost. Před pár lety si chlapci přáli herní konzoli za šest tisíc. Řekl jsem jim, že je to hodně peněz. Sice slýchávají, jak se bavím s lidmi o investicích do strojů za miliony, ale chtěl jsem, aby pochopili rozdíl mezi firmou a soukromými penězi. Říkali mi, že šest tisíc není přece tak hodně. Tak jsem jim nabídnul, že si mohou nastoupit na čtrnáct dní na brigádu balit kartony za padesát korun na hodinu. Vydělali si 400 korun denně. Výchovný efekt byl velký. Vlastnoručně vydělaných peněz si vážili a také si vážili práce.“

Co nejdříve

Základní otázky, které si musí položit každý rodič včetně těch s velkým majetkem v zádech, znějí takto: Jaké chci mít z dětí lidi? Co jim chci zanechat? Co je učiní šťastnými? „Po mnoho let jsme večer před spaním probírali tři otázky. Jedna z nich byla: Jaký jsem dnes udělal dobrý skutek? Na tohle téma jsme mluvili možná tisíckrát. Filantropie není ani zdaleka jen rozdávání peněz,“ vysvětluje Petr Sýkora.

Otázky, proč rodinné peníze směřují do dobročinných aktivit, si kladli také synové Ivany Janečkové. „Starší syn se ptal, proč si za peníze nekoupíme auto,

Manžel Ivany Janečkové Tomáš s dětmi. Ivana Janečková: „Doma máme jeden iPad, který si půjčujeme. Snažíme se o méně materialistický život.“

proč si je nenecháme v bance,“ popisuje Ivana Janečková. „Hodně věci analyzuje a vrtá mu to hlavou. I když jsou relativně malí, bavíme se o tom, kolik je průměrný plat, kolik co stojí, proč bychom měli mít pět aut, tři domy, co bychom s tím dělali. Snažíme se dětem sdělit, že za všechno, co člověk má, má odpovědnost. Na řadu věcí stát nemá peníze a bez podpory lidí se některé věci nestanou. Mít peníze je odpovědnost a je jen na nás, jak využijeme příležitost s nimi naložit.“ Jak dále Ivana Janečková vysvětluje, školy Duhovka mají téma filantropie přímo v kurikulu, v soukromých školách se o filantropii obecně mluví více než na těch státních. „Děti z Duhovky chodí mezi postižené děti, připravují pro ně Halloween. Uvědomují si, že řadu věcí stát zvládnout nemůže.“

Nejlepší příprava filantropa začíná už v dětství. Ředitel firmy Excellence in Giving Al Mueller se sídlem v americkém Coloradu se zabývá filantropickým poradenstvím. Bývalý investiční poradce posledních čtrnáct let života radí movitým zájemcům, kam účelně s penězi do dobročinnosti. Mueller říká, že nejlepší pro lidi s velkým majetkem je přitáhnout své děti k filantropii co nejdříve a bez příkras. Děti mají mít ponětí o těžkostech světa, o tom, že lidé mají startovní čáry narysované různě a většinou nikoliv vlastní vinou. Podle Muellera například pomáhá malé pravidelné kapesné, s kterým se děti učí hospodařit a mohou

si samy rozhodnout, kolik z něj půjde na dobročinnost a na jakou. Tak, aby se jednalo o filantropii dobrovolnou, nikoli z donucení.

Synové Petra Sýkory o filantropii svých rodičů vědí a přirozeně se na ní podílí. „Kluci posílali dlouho ze svého kapesného na *Dobrého anděla* padesát korun. Teď máme sice doma období bez kapesného a kluci dostanou peníze, jen když potřebují nebo požádají, ale moc to neřeší, jsou ve svých srdcích dále Dobří andělé.“

Konkrétní kroky řeší se svými syny i Jiří Grund. „Snažím se je vychovávat k soucitu k ostatním, ale nejen, aby se dojíмали nad příkořími, ale aby věděli, jak mohou přispět. A že mohou. Když jsme se domlouvali na finančním příspěvku za dobré známky na vysvědčení, nakonec mi mladší řekl, že jeho příspěvek můžu poslat do Afriky.“ Společně se syny Jiří Grund tedy adoptoval na dálku malého chlapce v Africe, kterému posílají peníze, jež synové získají za vysvědčení. Kluci vidí, že za jejich pomoc adoptovaný chlapec může také chodit do školy. Dříve se Jiří Grund se svou firmou angažoval v podpoře komunit na jiných kontinentech, například v Peru nakoupil pletací stroje indiánům, kteří pak pro sebe i na prodej pletli svetry a čepice. Podpořil také výstavbu tibetské školy v S'-čchuanu. Dnes se zaměřuje na vlastní region a podporuje občanský život a komunitu ve svém okolí.

Lucky sperm club

V USA, kam se pro radu a zkušenosti z dlouholeté tradice obrací filantropové ze zbytku světa, řeší movití podnikatelé se svými dětmi stejný problém. Spoluzakladatel Microsoftu, miliardář a jeden z neaktivnějších filantropů Bill Gates se rozhodl, že své děti 81 miliardami majetku nezatíží. Dostává kolem toho spoustu otázek. Bill Gates má se svou ženou Melindou tři děti – jsou to Jennifer, Rorry a Phoebe. 18, 16, 11 let. Každé z nich dostane 10 milionů dolarů. V rozhovoru, který s ním a Melindou před dvěma

Petr Sýkora s manželkou a syny:
„Kluci posílali dlouho ze svého kapesného na *Dobrého anděla* padesát korun.“

Jiří Grund s rodinou: „Mladší syn odmala říká, že by rád jednou investoval na burze. Z toho, co jednou vydělá, chce třetinu věnovat na charitu.“

lety v rámci TED Talks vedl ve Vancouveru kurátor TEDu Chris Anderson, to zdůvodnil Bill Gates tak, že chce, aby jeho děti zažily pocit, že jejich vlastní práce má význam, že je důležitá. „Budou mít svobodu dělat cokoli, ale nebudou na ně pršet peníze tak, že by vyraželi do ulic a nedělali nic.“ Většina majetku Gatesových putuje do *Nadace Billa a Melindy Gatesových*, která se zaměřuje na chudobu a zdravotnické otázky.

Podobně se rozhodl také Warren Buffett, investor a miliardář, který

prohlásil, že 99 procent jeho majetku zamíří do charity. Děti z bohatých rodin označil za „lucky sperm club“, a jak prohlásil: „Chci svým dětem zanechat právě tolik, aby mohly dělat cokoli, ale ne tolik, aby nemusely dělat nic.“ Buffettova dcera dává často k dobru, že jí otec odmítl přispět na renovaci kuchyně, ale byl ochoten poskytnout každému ze svých dětí miliony dolarů na založení jejich vlastní nadační činnosti. Všechny tři se filantropii aktivně věnují.

Jméno Warrena Buffetta se objevuje i v diskusích doma u Jiřího Grunda. „Mladší syn odmala říká, že by rád jednou investoval na burze. Přál si knížku od Warrena Buffetta, našel si ho sám na webu a hodně ho obdivuje, stejně jako Billa Gatese. Říkal mi, že z toho, co jednou vydělá, chce třetinu věnovat na charitu.“

Když se před léty zeptal syn Patrik Petra Sýkory, proč *Dobrého anděla* s maminkou založili, dozvěděl se, že jeho tatínek byl podnikatel a ti že dělají užitečné věci. Filantropie patří podle něj k životu jako práce, hudba nebo sport. „Dobře dělaná filantropie pomáhá oběma stranám, jak obdarovanému, tak dárci. A navíc nikdo z nás neví, zda tu bude ještě zítra nebo za rok. Proto je čas dělit se s druhými teď. A pod slovem dělit nemyslím nutně peníze, ale také čas, emoce, vědění...“

IVANA JANEČKOVÁ (1975) je generální ředitelkou společnosti Duhovka Group, kterou založila se svým mužem. Duhovka provozuje soustavu montessorri škol od mateřské školy po gymnázium. Vystudovala Právnickou fakultu UK. Před nástupem na mateřskou dovolenou pracovala jako „legal counsel“ pro společnost Nokia Czech Republic, s.r.o., se zodpovědností za střední a východní Evropu. Studuje systemické koučování, pracuje na částečný úvazek jako právnička a stará se o syny Maxe, Šimona a dceru Julii.

PETR SÝKORA (1974) je spoluzakladatelem nadace *Dobry anděl*, kterou spoluvěde. Vystudoval mezinárodní vztahy na VŠE, poté získal titul, MBA na Thunderbird School of Global Management v Arizoně. Ještě v době studia v roce 1993 založil s Janem Černým společnost Papirius, která se postupně stala největším dodavatelem kancelářských potřeb ve střední a východní Evropě. V roce 2006 ji prodali americké firmě Office Depot. V roce 2011 spoluzaložil nadaci *Dobry anděl* podporující rodiny, ve kterých některý z členů onemocněl vážnou nemocí.

JIŘÍ GRUND ML. (1973) je generálním ředitelem firmy Grund se sídlem v Mladých Bukách, vyrábějící koupelnové předložky. Firmu před pěti lety převzal od svého otce a zakladatele společnosti. Jiří Grund se angažoval v čínském S'-čchuanu při výstavbě tibetské školy, v Ladakhu a pro nadaci Inka zakoupil pletací stroje pro peruánské indiány. Dnes se angažuje především v podpoře místní komunity a aktivit v regionu.

VELKORYSOST — UMĚNÍ OBDAROVAT

TEXT: KATEŘINA SOUDKOVÁ, FOTO: ARCHIV NÁRODNÍ GALERIE

Bez velkorysých vlastenců by nebylo sbírek umění. Ani těch největších. Národní galerie v Praze slaví 220. výročí založení a při té příležitosti je tu k vidění unikátní výstava o velkorysosti a o tom, co všechno může představovat dar.

Národní galerie v Praze patří k nejstarším veřejným sbírkám na světě. Ovšem nevznikla by, nebýt nadšení a velkorysosti hrstky milovníků umění, kteří v roce 1796 založili *Společnost vlasteneckých přátel umění* s obrazárnou přístupnou veřejnosti – tedy přímou předchůdkyni dnešní Národní galerie. V té době bylo umění v Čechách na ústupu, poslední zbytky pražských habsburských sbírek byly rozprodány a kulturní a umělecký život se místo Prahy soustředil především do Vídně. Zřízení *Společnosti* tak mělo především dva cíle: zabránit dalšímu ničení a vyvážení uměleckých děl z Čech a založení a vybavení umělecké školy, jejíž studenti měla vystavená díla inspirovat. Šlo tedy už od začátku o vyložení dobročinný záměr. Obrazy byly tehdy zapůjčeny

přímo z majetku členů *Společnosti*, významných českých šlechticů, intelektuálů a dalších osobností. Akt darování byl klíčovým prvkem už při samotném založení této instituce, a právě k tomuto odkazu se obrací hlavní téma jubilejní výstavy.

„Založení obrazárny bylo v českých zemích zcela unikátní iniciativou. Její zakladatelé byli vlastenci, kteří milovali svou zemi a přáli si, aby byla kulturní a osvícená. Chtěli pozdvihnout umění a vkus, vzdělávat lidi,“ vysvětluje hlavní kurátor Národní galerie v Praze a tvůrce konceptu výstavy Adam Budak. Výstava a doprovodná publikace vzdávají hold právě těmto zakladatelům a mnoha dalším osobnostem, jejichž velkorysost a nadšení utvářely podobu galerie do podoby, jak ji známe dnes.

Výstava působí na všechny smysly a představuje stará i moderní díla v nečekaných kombinacích.

Hlavní část výstavy je umístěna v paláci Kinských na Staroměstském náměstí a zároveň můžeme intervence, tedy další jednotlivá díla vztahující se k výstavě, najít i ve všech ostatních budovách galerie. Hlavní část je rozdělena do šesti kapitol. První tři se věnují především jedincům, kteří se významným způsobem zasloužili o obohacení sbírek a představují galerii jako dědictví velkorysosti v průběhu let. Vyzdvihují tak fakt, že dobročinnost je pro umění zcela klíčová. Bez filantropů by nemohli mnozí umělci tvořit, nevznikaly by soukromé sbírky ani veřejné galerie. Výstava mapuje přínos takových mecenášů, jakými byli Vincenc Kramář, který galerii věnoval svou sbírku moderního umění včetně jedinečných kubistických děl, či Karel Eduard Hoser, který jako jeden z prvních nejen propůjčil, ale později i daroval svou sbírku děl starých mistrů čítající přes 250 obrazů. „Zmínit je potřeba například i Lubora Hájka, který sice nebyl bohatý jako jiní donátoři, neměl žádnou vlastní sbírku, která by mohl věnovat, ovšem zasvětil celý život formování *Sbírky umění Asie* a péči o ni,“ poukazuje Michaela Pejčochová, jedna z kurátorek výstavy, na to, že ani velkorysost se nemusí měřit pouze v materiálních pojmech.

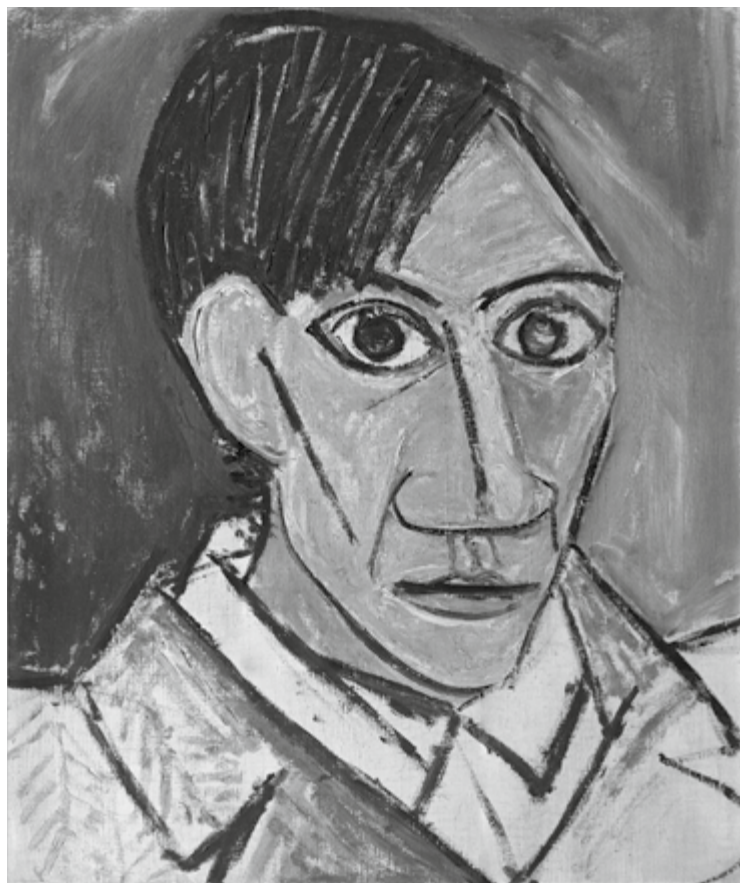
Další tři části expozice se zamýšlejí nad projevy štědrosti v širokém společenském kontextu a rozebírají pojem *velkorysost* z ikonografického hlediska.

Unikátním exponátem je sbírka japonských necuke od Edmunda de Waala, v čele se slavnou soškou bílého zajíce. Na dlouhou dobu to je pravděpodobně poslední příležitost vidět ji vystavenou pro veřejnost.

Ukazují nejen štědrost lidskou, ale přinášejí i téma štědrosti přírody a toho, jaké místo ve světě zaujímá člověk obklopen hojností, kterou ve svých dílech po staletí zachycují umělci. Dále obraze pozornost k faktu, že velkorysost, soucit a milosrdenství jsou nedílnou součástí křesťanského a buddhistického – tedy jak evropského, tak dálnovýchodního – pohledu na svět, a ukazují, jak tyto hodnoty byly reflektovány v umění. Na rozdíl od klasické retrospektivní expozice ohlížející se především do historie se výstava odvažuje vykročit dál a vyvolává otázku, co vlastně velkorysost znamená.

Netradiční pojetí výroční výstavy je výsledkem spolupráce početného autorského týmu. „Když jsme o výstavě začali mluvit, tak velkorysost bylo slovo, které se neustále vynořovalo. Zjistili jsme, že tento koncept stál u zrodu jak naší galerie, tak i mnoha dalších galerií. Pro nás to byla příležitost jak tematizovat dobročinnost jakožto hybnou sílu, která umožnila vznik této instituce. Chceme poukázat na důležitost velkorysosti v průběhu dějin, podpořit kulturu darování a sdílení, která zde fungovala, a zároveň chceme připomenout, že velkorysost je nedílnou součástí lidské společnosti, lidské spolupráce i tvůrčího

Slavný autoportrét Pabla Picassa se do sbírek Národní galerie dostal ze sbírek mecenáše Vincence Kramáře.

14

procesu, že prostupuje umělecká díla všech dob a kultur,“ říká Adam Budak.

Bez velkorysosti při spolupráci by pravděpodobně nevznikla ani tato výstava. Je totiž velmi různorodá, prezentuje ta nejvzácnější či nejzajímavější díla, která kdy byla galerii darována, a to vyžadovalo úzkou spolupráci zástupců ze všech pěti sbírek, kteří se museli dohodnout na tom, jaká bude konečná podoba výstavy. „Šlo o kolektivní dílo mnoha kurátorů – ať už určení zastřešujícího tématu nebo výběr konkrétních příkladů z obrovského množství děl, která se ve sbírkách nacházejí – to vše bylo výsledkem společných diskusí a brainstormingu. Přičemž jsme se vždy snažili zohlednit roli, kterou velkorysost hrála v každé konkrétní sbírce,“ vysvětluje Adam Budak. Ve výsledku je výstava velmi eklektická, zasahuje všechny smysly a ukazuje díla z různých období a oblastí v nových souvislostech.

Vedle sebe tak najdeme Picassovu kubistickou sochu, kompozici živých bílých květín od současného nizozemského umělce Willema de Rooije či české barokní malby, všechny propojené tématem dobročinnosti, mecenášství a štedrosti. Společně s dalšími intervencemi se výstava pokouší o zmapování identity a poslání celé instituce. „Šlo o určitou sebereflexi, autobiografii Národní galerie. A protože velkorysost je zásadním faktorem v jejím příběhu, chtěli jsme ji představit v širokém kontextu, v teorii i praxi,“ dodává Budak.

Tento široký kontext je dovysvětlen i v obsáhlé publikaci, která výstavu doprovází a do níž přispěla řada zúčastněných kurátorů. Kniha podrobně popisuje nejen roli velkorysosti v dějinách Národní galerie, ale zaměřuje se také na širší problematiku darování jako takového. Její součástí jsou i myšlenky a eseje dalších autorů, od Aristotela přes japonského filozofa Wacudži Tecuróa až po současné autory, kteří

VELKORYSOST JE VELMI SLOŽITÁ PROBLEMATIKA. JE TO TAK ZŘEJMÁ SOUČÁST TOHO, KDO JSME, ŽE JI POVAŽUJEME ZA SAMOZŘEJMOST, ALE PŘITOM ČASTO NEVÍME, CO PRO NÁS OSOBNĚ ZNAMENÁ.

Adam Budak, hlavní kurátor Národní galerie v Praze

přinášejí vhled do zákonitostí, jimiž se řídí obdarovávání a jeho důsledky. Tyto texty uvažují nad velkorysostí jakožto ctností, která nás motivuje k vznešeným a zároveň rozumným činům, která je nedílnou součástí přátelství a samotným základem blízkého kontaktu mezi lidmi, a také popisují úlohu darů při vytváření sounáležitosti. Mimo jiné přinášejí i myšlenku, že muzeum je, či může být, samo o sobě darem a jeho sbírky jsou sdíleným vlastnictvím nás všech.

Ovšem zároveň otevírají i negativní aspekty – dar jako past, jehož přijetím se člověk dostává do nekonečného kolotoče očekávané reciprocit, zneužívání velkorysosti ve formě korupce či popření existence skutečně dobročinného daru.

„Velkorysost je velmi složitá problematika. Je to tak zřejmá součást toho, kdo jsme, že ji považujeme za samozřejmost, ale přitom často nevíme, co pro nás osobně znamená. Krásně to vystihuje jedno z vystavených děl, *Gift (Dar)* od Josefa Kosutha, které říká: „Je jen na tobě, co budeš považovat za dar,“ shrnuje Budak. Téma darování a velkorysosti bylo v letech nedávno minulých odsunuto do pozadí a podle autorů výstavy je potřeba ho znovu zdůraznit, podpořit ho konkrétními činy a rozvíjet diskusi.“

Intervence, čili díla současných umělců spojená s výstavou, jsou rozmístěna nejen v paláci Kinských, ale i v ostatních budovách Národní galerie, například v klášteře svatě Anežky České.

15

VELKORYSOST. UMĚNÍ OBDAROVAT Výstava u příležitosti 220. výročí Národní galerie v Praze probíhá od 5. února do 3. července 2016. Představuje nejzajímavější díla, která byla NG darována či jinak dokumentují princip velkorysosti při vzniku sbírek. Ústřední část výstavy se nachází v 2. patře paláce Kinských a doprovodné instalace jsou umístěny v dalších stálých expozicích – výstava tak poprvé propojuje všechny galerijní sbírky a budovy. Za projektem stojí hlavní kurátor NG v Praze Adam Budak a kurátorský tým zástupců všech sbírek NG.

KLUB, DO KTERÉHO BUDOU CHTÍT PATŘIT I OSTATNÍ

TEXT: NAĎA STRAKOVÁ, FOTO: ARCHIV JANY POČTOVÉ, JAN ZÁTORSKÝ

Od září tohoto roku začne Česká televize vysílat třináctidílný cyklus o českých filantropích. Češi budou poprvé moci sledovat ucelený seriál o lidech, kteří svůj majetek vnímají jako příležitost i odpovědnost pomáhat svému okolí. Filmová dokumentaristka Jana Počtová, která je tvůrkyní projektu, pro Umění darovat popisuje, jak se hledá filantrop s čistým štítem, jak se s nimi natáčí a jakou roli hrají ženy filantropů.

Jak se zrodil nápad natočit dokument o české filantropii?

Původní nápad byl natočit cyklus o lidech, kteří zbohatli poctivou prací. Producent Daniel Tuček pak dal nápadu ještě jakousi nadstavbu. Nechtěl dělat jen cyklus o bohatých lidech se zajímavou cestou k úspěchu. Přišel s tím, že by bylo dobré poznat lidi, kteří své poctivě vydělané peníze posílají dál. Přišlo nám podstatné a hlavně potřebné o dobrodincích mluvit a rozšířit vědomí o podobných

osobnostech co nejvíce mezi lidmi. Shodli jsme se, že téma filantropie začíná v naší společnosti silně rezonovat.

Co tím cyklem chcete vlastně dokázat?

Existuje tu už celá generace lidí, kteří si po revoluci založili firmu, postavenou většinou na nějakém dobrém nápadu, a dvacet let na ní tvrdě pracovali. Postupem času vybudovali soběstačnou, úspěšnou organizaci, která začala generovat tak velké peníze, že jednoho dne pochopili, že nejsou schopni to už sami utratit. A spolu s tím i pochopili, že mají vlastně jakousi morální povinnost ty vydělané peníze vracet zpět do společnosti, která jim ony peníze umožnila vydělat. Funkci státu mnoho našich filantropů chápe jako udržovací, takže je jim jasné, že zodpovědnost musejí přebírat oni samotní. Já si myslím, že společnost by o tomhle jejich postoji měla vědět. Chtěla bych nabourat představu, že mít peníze znamená automaticky být grázl. Také jsme chtěli s pomocí *Nadace Via* a ČT vytvořit jakýsi klub pozitivně smýšlejících lidí, do kterého ti ostatní budou chtít patřit.

„Hlavním kritériem nám byl čistý štít. Dbali jsme na to, aby nikdo z filantropů nevydělal peníze nepoctivým způsobem.“

Myslíte, že jste uspěli?

Upřímně, nejsem moc schopná odhadnout, zda bude cyklus populární, zda lidé pochopí naše motivace. Samozřejmě je tu šance, že se objeví skupina lidí a trollů, kteří to celé odsoudí. Budou si říkat: „To jsou nějakí zbohatlíci, to se jim to dává, když mají miliony. Léčí si akorát svoje svědomí, kapitalisti...“ Ale pak tu budou třeba takoví, kteří budou rádi, že se vůbec o existenci podobných lidí dozví. Jsem na reakce diváků velmi zvědavá.

Našli se tací, kteří odmítli?

Nebylo to tak, že by odmítli. Spíš se ještě necítili dostatečně silní, aby byli prezentováni jako filantropové. Nebo na to neměli čas, protože jsou to často pracovně velmi vytížení lidé. Vesměs jsme ale měli pozitivní reakce. Naopak se nám podařilo přesvědčit i filantropy, kteří do médií neradi chodí. Jsem pyšná třeba na díl o *Nadaci Avast* rodiny Baudišů a Kučerů.

Co podle vás motivovalo ty, kteří dali souhlas k natáčení?

Uvěřili, že filantropii je potřeba nejenom dělat, ale i mediálně propagovat. Jinak se ve společnosti to všeobecné povědomí moc nezmění. Uvěřili, že myšlenka natočit podobný cyklus má

potenciál – a hlavně, že to má smysl! Podle mě jediný problém, který řešili, byl, aby to nevypadalo, že se chlubí tím, že dělají dobro.

Měli jste při výběru nějaká kritéria?

Hlavním kritériem nám byl čistý štít. Dbali jsme na to, aby nikdo z nich nevydělal peníze nepoctivým způsobem. Hodně jsme zvažovali koho vybrat. Dám ruku do ohně za to, že ani jeden z našich filantropů nemá za sebou černou minulost.

Jakým výzvám jste během natáčení čelila?

Pokaždé, když člověk dělá nějaký nový formát, snaží se ho udělat neotřele. Nejtěžší věc je vždycky přijít s tím, jak onu ideu formálně zpracovat. Potom jak fyzicky vyrobit třináct dílů, motivovat nejenom filantropy, ale i autory jednotlivých částí... a v neposlední řadě na to vše samozřejmě i sehnat peníze. Od počátku jsem věděla, že máme dobrý nápad. Jenže dobrých nápadů je dnes spousta. Nechtěla jsem tudíž jít do České televize a hlásat: „Mám super veřejnoprávní nápad, dejte mi na něj peníze.“ Rozhodli jsme se tam přijít s tím, že máme dobrý nápad, ale i polovinu prostředků na jeho realizaci. Díky *Nadaci Via*, ČSOB a dalším mecenášům se nám podařilo dát

Režisérka Jana Počtová v dokumentárním seriálu *Filantrop* pro ČT zachytí příběhy třinácti českých filantropů, jejich pohnutky a víze v dobročinnosti.

finance dohromady. To trvalo skoro rok. Ráda bych zdůraznila, že všichni naši dárci věnovali peníze bez nároku na nějakou reklamu, případně logo v titulcích. Pak už jsme jen přišli do České televize, která velmi rychle pochopila, že naše téma na obrazovky patří. Důležité tedy bylo i to, že současné vedení ČT tuhle veřejnoprávní roli chápe a podporuje. Pokud bude první cyklus úspěšný, rádi bychom se pustili i do druhé série. V Česku nežije jen třináct filantropů, třináct „vyvolených“. Dobročinně zaměřených lidí je tu celá řada. A v tomhle případě je v kvantitě síla.

Utkvěl Vám někdo v hlavě mimořádně?

Já si vážím každého jednoho filantropa, který nám věnoval ve svém přetížném pracovním životě svůj čas a otevřel se nám. Netočila jsem všech třináct dílů, takže budu mluvit jen o těch šesti, které jsem natočila já. Setkání pro mě byla ohromně inspirativní, a to neříkám jen jako frázi. Třeba Libor Winkler je famózní. Je to prostě takový frajer ze staré školy. Karel Janeček je zase upřímný a otevřený, má spoustu entuziasmu a nadšení pro věci, které dělá. A dává na filantropii ohromné peníze, o kterých

nemá nikdo ani ponětí. Kvído Štěpánek se zase strašně stará o svůj kraj, kde se narodil, a je velmi, velmi vtipný a akční. Bylo skvělé sledovat, jak tenhle miliardář sází v údolí kytičky u sochy anděla, kterou opravil. Adam Walach byl zas velmi důsledný a bylo hodně zajímavé sledovat, jak systematicky o své filantropii přemýšlí. Naopak třeba Sanjiv Suri všechno bral velmi intuitivně, jak to k němu přicházelo. A Petr Sýkora má zas neuvěřitelnou vnitřní disciplínu a je laskavý a s *Dobrym andělem* udělal úžasnou práci.

Existuje něco, co všechny v cyklu vystupující filantropy spojuje?

Jsou to zkrátka lidé dobré vůle, kteří mají pocit zodpovědnosti za společenství, ve kterém žijí, a nezajímají se jen sami o sebe. Myslím, že všichni do jednoho pochopili, že v okamžiku, kdy nebudeme měnit společnost, ve které žijeme, my sami, všichni do jednoho, nemáme pak právo si na nic stěžovat, Nebo jinak, stěžovat si můžeme, ale pak máme i my samotní zodpovědnost za to, že společnost je taková, jaká je. V době, ve které teď žijeme, se ony pomyslné nůžky rozevírají čím dál více, a pokud si nebudeme pomáhat, hrozí tu vážné problémy.

ZAJÍMAVÝM ZJIŠTĚNÍM PRO MĚ BYLO, ŽE V NĚKTERÝCH OBLASTECH POMOCI TĚMĚŘ NEŠLO NAJÍT FILANTROPA. NAPŘÍKLAD U BEZDOMOVců NEBO DROGOVĚ ZÁVISLÝCH.

Setkala jste se při natáčení s něčím, co jste nečekala?

Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že v některých oblastech pomoci téměř nešlo najít filantropa. Například u tématu bezdomovců nebo drogově závislých. Dlouho jsem přemýšlela, proč tomu tak je. V 90. letech existovala spousta projektů na podporu lidí bez domova, sociálně slabších atd. Tenkrát jsme ještě tak trochu všichni sdíleli nadšení ze zářné budoucnosti. Mysleli jsme si, že žijeme v zemi neomezených možností, kde si každý může vybudovat, co chce. Lidé si půjčovali miliony, zakládali podniky, trh byl prázdný a tudíž otevřený. Po letech tvrdé dřiny a spousty ztrát samozřejmě lidé postupem času pochopili, že to není tak jednoduché. Mnoho lidí zkrachovalo, neuspělo. Ti ostatní si na sebe nabalili různé hypotéky, dali děti do skvělých škol a podobně. Brzy jsme si uvědomili, že musíme hodně pracovat. Mnoho lidí tak dlouhodobě balancuje na hraně. Vědí, že během relativně krátkého okamžiku mohou o všechno přijít. Já si myslím, že díky tomuhle vyčerpávajícímu zápasu jsme všeobecně ztratili empatii pro druhé. Pro ty, kteří podobný boj nezvládali. Ve společnosti dnes chybí soucit. Už se ale rodí filantropové, kteří se věnují

například lidem vracějícím se z kriminálu či právě bezdomovcům. To bych třeba moc ráda zpracovala v druhém cyklu. Pokud se nám ho podaří prosadit.

Proč mezi českými filantropy není víc žen?

Původně jsem chtěla mít cyklus, jak se říká, genderově vyvážený, ale moc filantropů jsem nenašla. Samozřejmě ale existují, i když jich je méně. Spíš jsou to však ženy v pozadí. Za většinou mužů-filantropů stojí jejich ženy, které jsou nedílnou součástí procesu rozhodování. Třeba zrovna za Liborem Winklerem stojí jeho manželka, která se filantropii velmi věnuje. Dokonce občas pracuje i jako dobrovolnice. I Petr Sýkora rozhoduje o důležitých krocích spolu se svou ženou Jindrou a jednotlivé kroky velmi pečlivě plánují. Žena Viliama Siveka Kateřina zase přímo vede terapeutické centrum, které vzniklo díky jejich prostředkům. *Nadaci Avast* zas vedou jen ženy – paní Baudišová a paní Kučerová – a takhle bychom mohli pokračovat. Podle mého se o nich málo mluví, ale já jsem si téměř jista, že každá žena se silně podílí na úspěchu svého muže. A samozřejmě to platí i opačně. Mnohdy je z toho rodinná záležitost. A já si myslím, že je to tak i správně.

JANA POČTOVÁ (1980) pochází z Prahy. Studovala teorii a dějiny dramatických umění na FF UP, poté přešla na katedru dokumentární tvorby na FAMU včetně stáže v Paříži. Spolupracovala např. s nadací *Člověk v tísni*, na projektu o dcerách politických vězňů *Dcery 50. let*, pro projekt *Živá paměť Česko-německého fondu budoucnosti* sbírala výpovědi lidí nuceně nasazených za 2. světové války a lidí přeživších koncentrační tábory. S ČT spolupracovala na cyklech *Příběhy slavných*, *Cestománie*, *Na cestě*, *Generace 0*, *Vesnicopis*, *Kultura.cz*, *Celnice*, *Filantrop* a dalších. Mezi její vlastní tvorbu patří *Eshq* o lásce a partnerských vztazích v Afghánistánu, *Palác Akropolis Akráč*, *Oči tygra*, *Generace singles*, *Sněhová pole Ivana Hartla* či *Fragmenty PK*. Právě dokončuje film *Nerodič* o nových formách rodinného uspořádání.

DŮSTOJNOST JAKO DÁREK

TEXT: NORA GRUNDOVÁ, FOTO: FACEBOOK ARUNACHALAMA MUGURANANTHAMA

Jeho vynález zajišťuje už jedenáct let mnoha indickým ženám důstojnější život a práci. Strhující příběh o Arunáčalamu Murugananthamovi, slavném indickém sociálním podnikateli a filantropovi, začíná prostou otázkou, co to jeho manželka schovává za zády.

„Co to máš?“ zeptal se jednou v roce 1998 Arunáčalam Muruganantham své manželky, když kolem něj pokoutně procházela s rukama za zády. Sňatek to byl domluvený, znali se krátce a on se na ni snažil udělat dojem. Nechtěla mu to ukázat a odbyla ho s tím, že to není jeho starost. Tak se za ní rozběhl a vzal jí balíček z ruky. Byl to zmuchlaný špinavý hadr se skvrnami od krve. Došlo mu, že to, co drží, je způsob, jakým jeho žena řeší svoji menstruaci. Kdyby si prý kupovala vložky, musela by zkrátit rozpočet na jídlo.

Oba pocházejí z Koimbaturu, druhého největšího města jihoindického státu Tamilnád, kde jsou především mezi chudou a nevzdělanou populací silně zakořeněné tradice, takže i jen mluvit o menstruaci je tu tabu. Jen dvě procenta

venkovských žen v Indii si kupují menstruační vložky a každá pátá indická dívka přestane kvůli menstruaci navštěvovat školu.

Muruganantham tedy zašel koupit své ženě vložky jako dárek. Prodávač se ujistil, že je nikdo nesleduje, a s rozpaky balíček spěšně zabalil do novin. Doma Muruganantham jednu z vložek rozstříhal a začal zkoumat, z čeho že se vlastně ta drahocenná věc skládá. Našel buničinu a surovou bavlnu, tedy halířové položky. Během dvou dnů se pokusil vyrobit první vložku. Obdélník vaty zabalený do bavlny dal své ženě s prosbou, aby mu pak řekla, jak vložka fungovala. Ta mu po pár hodinách oznámila, že jeho výrobek nestojí za nic a že se vrací k osvědčeným hadrům.

Poté se už Muruganantham pustil do seriózního výzkumu. Zkoumal různé typy bavlny i buničiny a nakonec se rozhodl pro buničinu z borového dřeva, která ani po namočení neztratila tvar. Žádal svoji ženu, aby jeho nové výrobky ozkoušela a vracela mu je, aby mohl studovat jejich savost a tvar. Odmítla to, stejně jako později jeho sestry. Muruganantham tedy vyrazil na zdravotní školu a prosil studentky, aby jeho výrobky zdarma zkoušely a po použití mu je vracely k výzkumu. Také ony se styděly. Muruganantham se rozhodl, že začne vložky nosit

Muruganantham přednáší na univerzitách v Bombaji, Bangalúru i na Harvardu. V roce 2013 o něm indický režisér Amit Virmani natočil ceněný dokument *The Menstrual Man*.

Arunáčalam Muruganantham svůj patent na levný stroj na vložky odmítl prodat nadnárodním koncernům, aby si ho mohly dovolit i chudé indické ženy.

sám. Několik dní si je vkládal do spodního prádla. Vyrobil si k nim z gumy umělý měchýř, který naplnil zvířecí krví. Jak chodil a jezdil na kole, upouštěl z měchýře hadičkou do vložky. Kolem Murugananthama se začal linout pach zkažené krve a v ulicích byl za blázna a úchyla. Ostudu tehdy jeho žena nevydržela a odstěhovala se k matce. Po dvaceti dnech mu přišla žádost o rozvod.

Muruganantham od svého výzkumu neupustil, jen v něm pokračoval diskrétně. Když přišel na to, jak vložku vypracovat tak, aby se nebortila a zachycovala krev, začal zkoumat, jak ji vyrábět strojově. Složitý stroj, který objevil v zahraničí, se pro jeho účely nehodil, stál přes 500 tisíc dolarů, takže by si ho stejně většina žen nemohla dovolit. Další čtyři roky tedy sestavoval stroj malý, levný a použitelný tak snadno, aby to zvládly i nevzdělané ženy. Nakonec sestrojil mašinu v ceně necelých tisíc dolarů, která dokázala celulózu rozdrtit, odvláknit, slisovat a sterilizovat ultrafialovým zářením. Výsledkem byly a jsou kvalitní a cenově dostupné vložky.

Nechal si stroj patentovat a začal ho prodávat po venkovských oblastech

Indie. A tehdy se potvrdilo jeho filantropické srdce. Za patent začal dostávat velkorysé nabídky od nadnárodních koncernů, ale všechny odmítl. Nešlo mu prý o to stát se okamžitě bohatým. „K čemu zbohatnout a teprve pak se stát filantropem, když jsem jím mohl být už od prvního dne?“ prohlásil ve své slavné přednášce pro TED Talks. A tak nezbohatl. Zato začal cestovat po Indii, přednášet na univerzitách i vesnicích o svém stroji a o možnosti žen prožít menstruaci důstojněji. Jeho stroje si už koupily stovky žen a komunit a zahájily s nimi podnikání. Nejenže po Indii začaly být dostupné vložky i chudým ženám, ale mnoho z nich ve výrobě našlo práci a živnost. Strojů dosud prodal Muruganantham do 27 indických států už přes 1 300 a dalších sedm zemí jeho stroj dováží.

Příběh Murugananthama má ještě šťastnou osobní dohru. Jeho žena o něm začala číst články, a když ho jednou viděla v televizi, zatelefonovala mu. Mluvili spolu poprvé po pěti letech. Dnes jsou opět spolu a manželka je na Murugananthama hrdá.

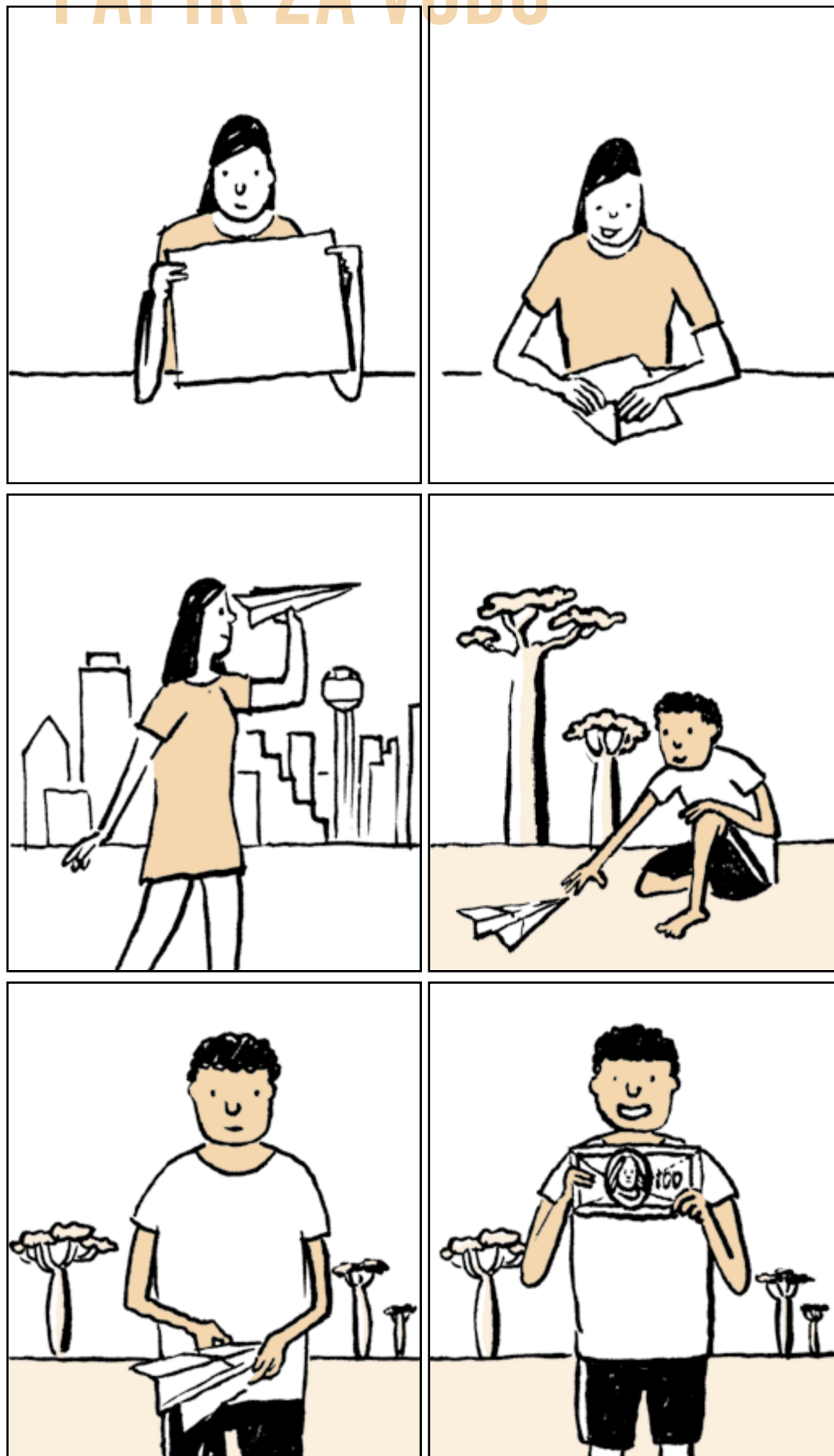
ARUNÁČALAM MURUGANANTHAM (1962) se narodil v tamilnánském Koimbaturu. V dětství mu zemřel otec, jeho matka ho přesto dokázala udržet na škole do čtrnácti let. Pak musel ze školy odejít a začít se živit jako pomocník ve svářčské dílně a pouliční prodáváč. Dnes se živí sociálním podnikáním; vyrábí a prodává stroje na menstruační vložky ve své společnosti Jayaashree Industries a na pozvání přednáší indickým studentům techniky a ekonomie o svém obchodním modelu. Časopis TIME ho před dvěma lety zařadil mezi 100 nejvlivnějších lidí světa.

SKLÁDÁNÍ ORIGAMI HLOUBÍ STUDNY

Když bylo Katherine Adamsové pět let a její sestře Isabelle osm, začaly si doma v texaském Dallasu skládat origami. Naučil je to jejich tatínek, původem poloviční Japonec. V listopadu roku 2011 donesly své papírové výrobky do místního Starbucksu a rodinný přítel a manažer kavárny pobaveně podotkl, že by to mohly prodávat. Ve stejné době se dívky doslechly, že v některých zemích děti místo do školy chodí daleko pro vodu. A také to, že hloubení studny v Etiopii stojí necelých 10 000 dolarů. Sestry se tedy rozhodly, že svá origami prodají – po 500 dolarech za kus – a peníze dají na stavbu studny. Do konce prosince prodejem svých papírových ozdob vydělaly téměř 10 000 dolarů; vše poslaly na studnu a rozhodly se pokračovat. S pomocí rodičů založily neziskovou organizaci *Paper for Water* a origami v ceně od 10 do 100 dolarů prodávají online. Dosud vydělaly přes 800 000 dolarů a postaraly se o více než 800 studní v zemích jako Keňa, Ghana, Etiopie, Indie, Peru, Nikaragua, Mexiko, ale i v rezervaci kmene Navajo v Novém Mexiku. Dívky často navštěvují školy a mluví s jejich studenty o tom, že s filantropií lze začít i v takto mladém věku.

22

PAPÍR ZA VODU

ROZHODNOUT SE A PROSTĚ TO UDĚLAT

MEDA MLÁDKOVÁ (1919) se narodila v Zákupích jako Marie Sokolová. Je proslulou sběratelkou umění a zakladatelkou *Nadace Jana a Medy Mládkových* a *Musea Kampa*. Po válce v Ženevě vystudovala ekonomické a politické vědy. Po komunistickém puči roku 1948 zůstala ve Švýcarsku a zapojila se do exilového časopisu *Skutečnost*. Sháněla peníze na školné pro další emigranty. Roku 1955 se v Paříži potkala s ekonomem Janem Mládkem a s Františkem Kupkou. Jeho dílo celoživotně sbírala. Od roku 1960 začali manželé Mládkovi ve Washingtonu budovat rozsáhlou sbírku umění. V roce 1968 získala od *Fordovy nadace* stipendia pro humanitní obory a přijela do Prahy vybrat prvních deset stipendistů. Vše zmařila sovětská invaze. Meda Mládková poté nakupovala díla umělců, kteří v době normalizace nesměli vystavovat, a některé finančně podpořila. Od roku 1990 po návratu do Československa usilovala Meda Mládková o vhodnou budovu pro stálou expozici její sbírky moderního středoevropského umění. Po téměř desetiletém úsilí se jí podařilo získat zchátralé Sovovy mlýny na pražské Kampě. Budovy Medě Mládkové pronajalo Hlavní město Praha na 99 let, Meda Mládková je zrekonstruovala a městu věnovala sbírku do vlastnictví.

Foto: Jindřich Nosek

24

1. V čem spočívá umění darovat?

Rozhodnout se pro věc, kterou chcete podpořit, a udělat to.

2. Jaké je pracovat bez materiálního zisku?

Snadné. Prostě to uděláte, protože víte, že to udělat chcete a můžete. Myslím, že by to mělo být i přirozené.

3. Kdy jste poprvé udělala něco filantropického?

Už si nepamatuji. Možná to byla moje pomoc studentům, kteří se po roce 1948 rozhodli, že se nevrátí do Československa a zůstanou ve Švýcarsku. Byli v podstatě bez prostředků a my se tehdy pro ně snažili získat peníze, aby mohli dokončit svá studia.

4. Které oblasti filantropie jsou vám blízké?

Vždy jsem se zajímala o umění a spolu s manželem jsme se snažili pomoci umělcům, které režim nepodporoval a oni žili mnohdy v opravdu neutěšených podmínkách.

5. Jaký by měl být vztah mezi filantropickými aktivitami a státem?

Měly by se doplňovat, ale fungovat nezávisle na sobě.

6. Měli bychom o filantropii mluvit?

Ano. Když se rozhodnete někomu něco darovat, je to sice rozhodnutí individuální, ale zcela jistě je dobré o filantropii mluvit. Už třeba jenom proto, že to může být podnětné pro někoho dalšího.

7. Jaká jsou úskalí filantropie?

Je výhoda, když dobře znáte prostředí nebo oblast, o kterou se zajímáte. Konečné rozhodnutí je stejně intuitivní.

8. Kdo nebo co rozhodovalo ve vašem životě o tom, kam nasměrujete svůj čas, peníze a energii?

Ovlivňovala mě tehdejší doba a politická situace. Rozhodovala jsem se však vždy sama, později s manželem.

9. Kdybyste měla neomezené prostředky a čas, na co byste se zaměřila?

Věnovala bych je zvířatům a tomu, aby se lidé učili už od dětství vztahu k nim.

UMĚNÍ DAROVAT

THE ART
OF GIVING

ČTVRTLETNÍK PRO OBNOVU
ČESKÉ FILANTROPIE

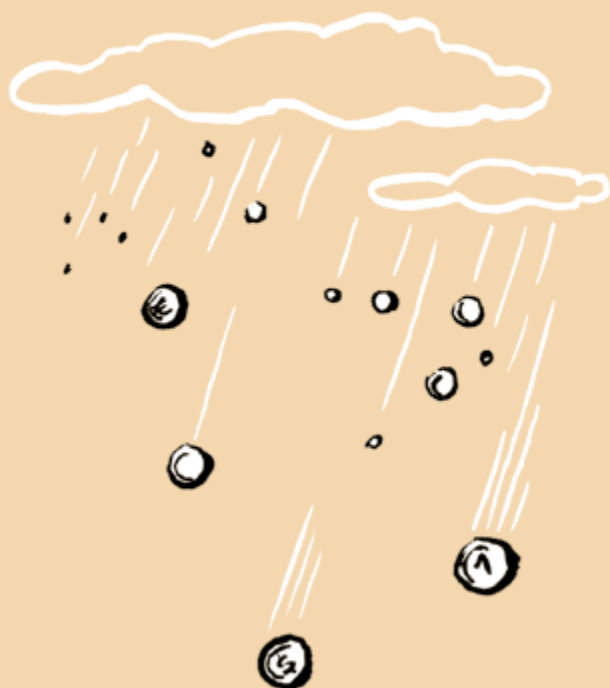
17 / LÉTO 2016

Vydává Nadace Via, Jelení 195/9, 118 00 Praha 1
Redakční rada Ivana Janečková, Václav Dejčmar,
Miroslav Motejlek, Marek Šálek, Jiří Bárta
Šéfredaktor Nora Grundová
Grafická úprava Tomáš Brichcín, Robert V. Novák
Jazyková redakce Boris Hokr
Externí spolupráce Magdalena Sodomková,
Naďa Straková, Kateřina Soudková
Produkce Petra Fronková
Ilustrace Jan Laštovička
Tisk Indigoprint

Vaše náměty a připomínky zasílejte na e-mail:
umenidarovat@nadacevia.cz, kde můžete
také objednávat zasílání časopisu zcela zdarma.
ISSN 1805-4390, ev. č. MK ČR E 20786
Neprodejné

● ● ●
NADACE VIA

www.nadacevia.cz, www.umenidarovat.cz

**ČASOPIS UMĚNÍ DAROVAT VYCHÁZÍ DÍKY PODPOŘE DONA HAMERA,
MARKY BEDNAR, VÁCLAVA DEJČMARA, IVANY A TOMÁŠE JANEČKOVÝCH.**